

2023-11-02

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: KFKS 2023-00653

Strategi för hantering av massor i Stockholms län

Ställningstagande

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Nacka kommun ställer sig bakom målen i strategin för hantering av massor i Stockholms län enligt bilaga 2 till tjänsteskrivelse daterad den 2 november 2023.

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Stockholms län, Region Stockholm, Storsthlm, Trafikverket och Stockholms stad har gemensamt tagit fram en strategi för hantering av massor i länet. Det övergripande syftet med masshanteringsstrategin är att skapa förutsättningar för en mer resurseffektiv hantering av massor i länet och en regional samsyn om problematiken och målbilden. Nacka kommun har som medlem i Storsthlm bidragit till arbetet genom att medverka i såväl styrgrupp som arbetsgrupp. Storsthlms styrelse har beslutat att rekommendera kommunerna att ställa sig bakom målen i strategin.

Den regionala masshanteringsstrategin ska utgöra en grund för samverkan genom att presentera en gemensam inriktning med tre effektmål och delmål för en mer cirkulär och resurseffektiv masshantering och fungerar därmed som en gemensam plattform för länets aktörer. Effektmålen är: *1. Bred regional samverkan kring masshanteringen som säkerar konkurrensneutralitet och lika villkor, 2. Hantering och transport av massor sker med så liten klimat- och miljöpåverkan som möjligt, och 3. En resurseffektiv, cirkulär och samhällsekonomisk optimerad hantering av berg- och jordmassor*

Av kommunens beredning av ärendet föreslås att kommunen bör ställa sig bakom målen i strategin. Masshantering kräver samarbete mellan olika aktörer och det är därför positivt att den regionala strategin har arbetats fram i dialog med och kommer att genomföras i samarbete med branschen.

Ärendet

Länsstyrelsen i Stockholms län, Region Stockholm, Storsthlm, Trafikverket och Stockholms stad har gemensamt tagit fram en strategi med syftet att skapa förutsättningar för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i länet (bilaga 2).

Storsthlm's styrelse beslutade den 15 juni 2023 (bilaga1) att rekommendera kommunerna att ställa sig bakom målen i strategin för hantering av massor i Stockholms län och använda dem som beslutsunderlag i planeringsprocessen. Detta innebär dock inte en förpliktelse att genomföra de åtgärder som finns listade i masshanteringsstrategins bilaga. Dessa åtgärder kan ändras över tid och kan variera beroende på olika kommuners behov.

Bakgrund

År 2021 togs beslut av projektägarna: Storsthlm, Länsstyrelsen, Region Stockholm, Trafikverket och Stockholms Stad att gemensamt ta fram en regional masshanteringsplan. En styrgrupp med chefstjänstemän bildades i vilken kommunerna representerades på direktörsnivå.

År 2022 skickades ett förslag ut på remiss till kommunerna. De visade sig vara tveksamma till formen handlingsplan. I stället inriktades arbetet på att skriva fram förslaget som en strategi för att ge kommunerna mer handlingsutrymme gällande de olika lokala förutsättningarna. Den nu föreslagna strategin lägger grunden för ett operativt och konkret samarbete mellan kommuner och andra aktörer för att göra masshanteringen mer klimat- och miljövänlig, säker och ekonomisk. Nacka kommun har som medlem i Storsthlm bidragit till arbetet genom att medverka i såväl styrgrupp som arbetsgrupp.

Strategi för hantering av massor i Stockholms län

I takt med att Stockholmsregionen växer ökar behovet av bostäder, samhällsservice och infrastruktur i länets alla kommuner. För att kunna fortsätta bygga och utveckla Stockholms län i enlighet med regionala och kommunala planer behövs ballastmaterial (stenmaterial som används som fyllnadsmaterial). Idag tillståndsgivna täkter räcker inte för att tillgodose behovet och de flyttas allt längre bort från bebyggelseutvecklingen. De massor av ballastkvalitet som uppstår i byggandet (projektgenererade massor) används dessutom inte fullt ut. Att fortsätta att i huvudsak bygga med nyproducerat ballastmaterial och inte utnyttja de projektgenererade massorna leder till högre byggkostnader, ökade byggtider, fler och allt längre transporter med ökade klimat- och miljöutsläpp och trängselproblematik som följd.

Det övergripande syftet med masshanteringsstrategin är att skapa förutsättningar för en mer resurseffektiv hantering av massor i länet och en regional samsyn om problematiken och målbilden. Förhoppningen är att strategin ska bidra till att säkerställa tillgången på byggnadsmaterial, öka konkurrensen, minska miljö- och klimatpåverkan från masshanteringen, minska byggnadskostnader samt minska trängsel och därmed öka säkerheten på vägarna.

Den regionala masshanteringsstrategin ska utgöra en grund för samverkan genom att presentera en gemensam inriktning med effektmål, och delmål, för en mer cirkulär och resurseffektiv masshantering i Stockholms län och fungerar därmed som en gemensam

plattform för länets aktörer. Strategin ska vara en utgångspunkt i såväl fysisk planering och projektering, som upphandling och tillsyn.

Avsikten är att så många aktörer som möjligt ska ställa sig bakom strategins mål. En förväntning är att länets aktörer utifrån strategin tar fram egna handlingsplaner eller motsvarande för en mer cirkulär hantering.

I strategin beskrivs tre effektmål och delmål kopplade till dessa. Det är dessa som mål som Storsthlm rekommenderar att kommunerna nu ställer sig bakom.

Effektmål:

1. *Bred regional samverkan kring masshanteringen som säkerar konkurrensneutralitet och lika villkor*

Materialförsörjning och mottagningsanläggningar planeras och lokaliserar utifrån ett regionalt perspektiv och med mellankommunal samverkan. Regional samsyn ger förutsättningar för likvärdig och förutsägbar hantering av masshanteringsfrågan inom regionen. Strategin ska verka för likvärdig och förutsägbar konkurrens på marknaden.

2. *Hantering och transport av massor sker med så liten klimat- och miljöpåverkan som möjligt*

Samordning av transporter och returtransporter innebär att masstransporternas totala fyllnadsgrad ökar vilket minskat antal transporter och därmed klimatpåverkan från fordon. Dessutom ökar trafiksäkerheten, och det blir mindre trängsel och slitage på vägar. Hantering och användning av massor görs med hänsyn till störning av omgivningen i form av till exempel buller, utlakning av miljöstörande ämnen, trafiksäkerhetsrisker mm.

3. *En resurseffektiv, cirkulär och samhällsekonomisk optimerad hantering av berg- och jordmassor*

Projektgenererade massor av ballastkvalitet används så högkvalitativt och lokalt som möjligt. Detta kräver samordning inom och mellan pågående och kommande exploateringsprojekt. Uppkomsten av finkorniga projektgenererade massor, såsom lera och silt minimeras.

Delmål:

1. *Det finns ett etablerat samarbete inom ramen för Miljö- och Samhällsbyggnadsrådet (MSR). Detta fungerar som Stockholms läns gemensamma samverkansform för masshanteringsfrågor. Styrgruppen och arbetsgruppen utformar och planerar åtgärder och följer upp masshanteringsstrategins mål och delmål. (2023)*
2. *Masshanteringsstrategin har förankrats politiskt i länets kommuner. (2023)*

3. *Det finns framtagna kvantifierbara och mätbara mått på cirkularitet och klimatpåverkan. Vid tillämpning av dessa går det att utläsa hur regionen ligger till i utvecklingen mot effektmål 1 och 2 (till exempel andel tomkörningar, minskad CO2-utsläpp kopplat till masshantering eller procent täktmaterial som använts av totala behovet). (2026)*

Till masshanteringsstrategin finns även en bilaga med 13 stycken åtgärdsförslag. Det är upp till varje enskild aktör att efter egna bedömningar och prioriteringar tillämpa kunskapen och genomföra de åtgärdsförslag som presenteras i bilagan. Inom ramen för den regionala samverkan kommer fortsatt diskussion att ske kring vilka åtgärder som bör prioriteras att gemensamt arbeta vidare med.

Miljö- och samhällsbyggnadsrådet (MSR) föreslås vara ansvarigt för strategins genomförande. Arbetet i rådet kommer att bestå i att kontinuerligt följa upp lägesbilden i länet och att identifiera och prioritera viktiga åtgärder som behövs för att nå de gemensamma och övergripande målen. För att säkerställa samarbetet och kontinuerligt följa lägesbilden, samt planera och prioritera åtgärderna etableras en styrgrupp och arbetsgrupp inom ramen för rådet. Det ska fungera som Stockholms läns gemensamma forum för samverkan i masshanteringsfrågor. Det primära syftet är att samordna masshanteringen i linje med strategin. Nacka kommun medverkar genom Storsthlm både i styrgruppen och arbetsgruppen.

Enhetens bedömning och förslag till hantering

Enheten för strategisk stadsutveckling har med stöd av Anläggningsenheten utrett förslaget och gjort följande bedömning.

Enheterna delar den problembild som masshanteringsstrategin beskriver om att det finns ett stort behov av cirkulär masshantering och en mer långsiktigt hållbar lösning vad gäller ytor för lagring och hantering av massor. Att minska påverkan på klimatet, minska trängseln på det redan hårt belastade vägnätet och återanvända material är angeläget för Nacka som har höga ambitioner både på miljö- och klimatområdet. Redan i tidiga planeringsskedan behöver aktiva val göras så att överskottsmassor inte uppkommer, en utmaning för hela regionens stadsutveckling. Kommunen är i en expansiv fas och bidrar till regionens bostadsförsörjning och masshantering är en högst aktuell fråga varför det är positivt att strategin tar höjd för regional samverkan. Tanken är också att involvera branschorganisationerna i det fortsatta arbetet. Enheten för strategisk stadsutveckling anser att kommunen bör ställa sig bakom strategin och dess mål. Kommunen har också för avsikt att aktivt delta i den regionala samverkan.

Ett arbete med att ta fram en genomförandeplan för lokal masshantering pågår även inom Nackas stadsutvecklingsprocess. I Nackas översiktsplan har kommunen pekats ut

Kovik som möjlig plats för masshantering. Området består idag till största delen av en befintlig avfallsanläggning. Frentab bedriver masshantering inom delar av området.

Utöver permanenta ytor behöver kommunen planera för fler tillfälliga ytor, för att kunna hantera massor på ett cirkulärt och resurseffektivt sätt. Det är dock en utmaning att hitta platser för att hantera och lagra massor av olika storlek så nära byggplatserna som möjligt utan att störa omkringliggande bebyggelse som till exempel bostäder och skolor.

Återanvändning av massor ska ske så långt som möjligt men med ambitionen att reducera riskerna för miljö och störningar i möjligaste mån. Detta är något som ses över i respektive stadsbyggnadsprojekt. De enskilda projekten behöver i högre utsträckning även använda återvunna massor från andra projekt vilket behöver återspeglas i bland annat upphandlingskrav. De enskilda projekteten behöver även styra transportlösningar och transportlängder med syfte att minska växthusgasutsläppen och koldioxidutsläppen.

Ekonomiska konsekvenser

Förslag till beslut bedöms inte innebära några särskilda ekonomiska konsekvenser.

Däremot finns stora ekonomiska vinster med att hantera massor lokalt. Beräkningar som anläggningsenheten har gjort visar att det finns möjligheter för kommunen och de privata byggaktörerna att tillsammans spara cirka en miljard kronor om massorna hanteras lokalt.

Konsekvenser för barn

Förslag till beslut bedöms inte innebära några särskilda konsekvenser för barn. Däremot är en fungerande masshantering på lämpliga platser viktigt för att kunna säkerställa de bostäder och infrastruktur som behövs för framtida generationer. Klimatgasutsläpp kan reduceras i betydande grad med cirkulär masshantering. Att minska miljö- och klimatpåverkan från masshantering är positivt för barn och alla Nackabor.

Bilagor

1. Rekommendation, Storsthlm
2. Strategi för hantering av massor i Stockholms län

Ann-Christin Rudström
Enhetschef
Enheten för strategisk stadsutveckling

Roger Björk
Stadsutvecklingsstrateg
Enheten för strategisk stadsutveckling